

The book cover features a light beige background with a pattern of birds in flight. Some birds are simple grey silhouettes, while others are filled with intricate, colorful patterns of teal, red, and black, resembling a collage or graffiti. The title is centered in a dark brown, serif font.

Językowe, literackie
i kulturowe ścieżki
edukacji polonistycznej
(tradycja i współczesność)

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2014

**Językowe, literackie i kulturowe
ścieżki edukacji polonistycznej
(tradycja i współczesność)**

**Księga jubileuszowa dedykowana
Profesor Helenie Synowiec
w czterdziestolecie pracy naukowej i dydaktycznej**

NR 3287

Językowe, literackie i kulturowe ścieżki edukacji polonistycznej (tradycja i współczesność)

**Księga jubileuszowa dedykowana
Profesor Helenie Synowiec
w czterdziestolecie pracy naukowej i dydaktycznej**

Redakcja naukowa
Danuta Krzyżyk, Bernadeta Niesporek-Szamburska

Redaktor serii: Dydaktyka Języka i Literatury Polskiej
Ewa Jaskółowa

Recenzenci

Barbara Myrdzik
Kazimierz Ożóg

W monografii zamieszczono reprodukcje następujących obrazów:

Lot i jego córki autorstwa Petera Paula Rubensa — reprodukcja za uprzejmą zgodą Staatliches Museum w Schwerinie, Republika Federalna Niemiec;

Lot z rodziną opuszcza Sodomę Petera Paula Rubensa — reprodukcja za uprzejmą zgodą Bass Museum of Art w Miami Beach, Floryda, USA;

Lot i jego córki Marca Chagalla — reprodukcja za uprzejmą zgodą Musée National Marc Chagall w Nicei, Francja. Marc Chagall © ADAGP, Paris [2014].

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach składa serdeczne podziękowania właścicielom praw do wymienionych prac za udzielenie zgód na ich reprodukcje. Szczególne wyrazy wdzięczności pragniemy złożyć władzom Bass Museum of Art w Miami Beach za udzielenie zgody na nieodpłatną reprodukcję obrazu Petera Paula Rubensa w niniejszym dziele.

*Pani Profesor Helenie Synowiec
z okazji Jej jubileuszu
tom ten ofiarują
Przyjaciele, Współpracownicy i Uczniowie*

Słowo wstępne

Sztuka tkwi nie tylko w posiadaniu wiedzy o czymś, ale także w umiejętności przekazywania jej.

Cycon

Dobrym zwyczajem akademickim stało się dedykowanie wybitnym uczonym okolicznościowych ksiąg złożonych z prac ich przyjaciół, kolegów i uczniów. Niniejszy tom jest taką księgą ofiarowywaną z okazji 40-lecia pracy naukowej Pani Profesor Helenie Synowiec, inspirującej autorce wielu publikacji, nauczycielce wyrozumiałej i cierplivej, osobie o wielkim sercu i niezwykłej skromności.

By uhonorować zasługi badawcze, dydaktyczne i organizacyjne Jubilatki dla nauki, studentów, regionu i jego kultury, podjęto inicjatywę wydania książki i zaproszono do grona autorów Przyjaciół, najbliższych Współpracowników z Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego oraz Uczniów Pani Profesor — dziś już niejednokrotnie doktorów i profesorów.

Oddajemy do rąk Czytelników — wszystkich osób zainteresowanych językiem, literaturą i kulturą polską, a także problemami edukacji polonistycznej — tom dedykowany wybitnej specjalistce dydaktyki języka polskiego, językoznawczyni, badaczce problematyki śląskiej. Znalazły się w nim wypowiedzi różnorodnie zarówno pod względem tematycznym, jak i gatunkowym. Publikacja obejmuje studia, eseje i szkice, które stworzyły przestrzeń ważnych i fascynujących spotkań interdyscyplinarnych. Można je osadzić w trzech związanych z polonistyką dyscyplinach naukowych: w kulturoznawstwie, literaturoznawstwie i językoznawstwie, wykorzystujących odmienne metodologie i narzędzia badawcze. Przedmiotem oglądu i interpretacji są różnego rodzaju teksty: dzieła literackie oraz medialne, także filmowe, teksty prasowe, edukacyjne (np. pod-

ręczniki, słowniki), teksty popkulturowe, a także wypowiedzi dzieci i młodzieży — współczesne i sięgające do przeszłości, teksty przeznaczone dla dzieci i klasyczne, teksty szczególnie związane ze Śląskiem i te o szerszej tematyce. Towarzyszą im refleksje o charakterze teoretycznym: metodologicznym, filozoficznym i aksjologicznym, ogólnokulturowym, teoretycznoliterackim, teoretycznojęzykowym, historycznojęzykowym i dydaktycznym.

Zebrane w trzech rozdziałach: *Ścieżki kulturowe...*, *W stronę literatury...*, *Ścieżki językowe...* — ukazują bogactwo i różnorodność badań związanych z edukacją polonistyczną, a także jej integralny, jednoczący charakter — jest ona bowiem obszarem, do którego schodzą się rozmaite filologiczne drogi, gościńce i ścieżki, tak bliskie poszukiwaniom badawczym Pani Profesor Heleny Synowiec.

Danuta Krzyżyk i Bernadeta Niesporek-Szamburska

Szanownej Pani Profesor dziękujemy za Jej obecność w naszym życiu naukowym i prywatnym, za Jej ciepło i życzliwość. Dziękujemy za niezwykłą umiejętność przekazywania wiedzy, rzetelność badawczą, inspiracje naukowe i dydaktyczne.

Wyrażamy nasze uznanie dla dorobku naukowego Pani Profesor, ważnego zarówno dla językoznawstwa, jak i dla dydaktyki języka.

Z okazji jubileuszu życzymy Pani Profesor wszelkiego dobra, zdrowia, sił i energii do dalszej pracy, wielu jeszcze przynoszących radość i satysfakcję osiągnięć naukowo-badawczych, niesłabnącej pogody ducha i pomyślności w życiu osobistym.

Autorzy

Noty o Autorach

Zofia Adamczykowa, dr
emerytowany pracownik
Katedry Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Danuta Bula, mgr
Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego w Warszawie
Wydział zamiejscowy w Zabrze

Emilia Czarnota, mgr
Katedra Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Bożena Czastka-Szymon, dr
emerytowany pracownik
Wydziału Nauk Społeczno-Pedagogicznych w Katowicach
Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie

Elżbieta Dutka, dr hab. prof. UŚ
Instytut Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Daniela Dylus, dr
VI LO im. Jana Długosza w Katowicach

Krystyna Gąsiorek, dr hab. prof. UP
emerytowany profesor
Instytutu Pedagogiki Przedszkolnej i Szkolnej

Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie

Anna Guzy, dr
Katedra Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Krystyna Heska-Kwaśniewicz, prof. zw. dr hab.
Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Diana Jagodzińska, mgr
Katedra Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Ewa Jaskółowa, prof. dr hab.
Katedra Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Karolina Jędrych, dr
Katedra Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Małgorzata Karwatowska, prof. dr hab.
Zakład Edukacji Polonistycznej i Innowacji Dydaktycznych
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Krystyna Kleszczowa, prof. zw. dr hab.
Instytut Języka Polskiego
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Urszula Kopeć, dr hab. prof. UR
Instytut Filologii Polskiej
Uniwersytet Rzeszowski

Jadwiga Kowalikowa, prof. zw. dr hab.
Katedra Polonistycznej Edukacji Nauczycielskiej
Uniwersytet Jagielloński

Krystyna Koziółek, dr
Katedra Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Danuta Krzyżyk, dr hab.
Katedra Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Marta Kubarek, mgr
Katedra Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Bernadeta Niesporek-Szamburska, dr hab. prof. UŚ
Katedra Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Magdalena Ochwat, dr
Katedra Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Ewa Ogłóza, dr
Katedra Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Regina Pawłowska, prof. zw. dr hab.
emerytowany pracownik
Zakładu Dydaktyki Języka Polskiego
Uniwersytetu Gdańskiego

Edward Polański, prof. zw. dr hab.
emerytowany pracownik
Katedry Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Barbara Pytlos, dr
Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Agnieszka Rypel, dr hab. prof. UKW
Instytut Filologii Polskiej i Kulturoznawstwa
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Bogusław Skowronek, prof. dr hab.
Katedra Lingwistyki Kulturowej i Komunikacji Społecznej
Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Aldona Skudrzyk, dr hab. prof. UŚ
Instytut Języka Polskiego
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Marta Szymańska, dr
Katedra Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego
Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Maria Waclawek, dr
Filozofska fakulteta
Univerza v Ljubljani

Halina Wiśniewska, prof. dr hab.
emerytowany profesor
Instytutu Języka Polskiego
Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Małgorzata Wójcik-Dudek, dr
Katedra Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Stefan Zabierowski, prof. zw. dr hab.
Instytut Nauk o Kulturze
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Aleksandra Zok-Smoła, mgr
Katedra Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Urszula Żydek-Bednarczuk, prof. dr hab.
Instytut Nauk o Kulturze
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Spis treści

Słowo wstępne (*Danuta Krzyżyk i Bernadeta Niesporek-Szamburska*) 7

Profesor Helena Synowiec jako językoznawczyni, dydaktyk, popularyzatorka nauki

Krystyna Kleszczowa

Nauka w służbie oświaty. Swoistość dorobku naukowego Profesor Heleny Synowiec. 11

Bibliografia prac naukowych Profesor Heleny Synowiec za lata 1976–2013 (oprac. *Danuta Krzyżyk*) 17

Ścieżki kulturowe...

Bogusław Skowronek

Egzystencjalny wymiar polonistyki. Refleksje dydaktyczno-kulturoznawcze. 39

Urszula Żydek-Bednarczuk

Tekst medialny w edukacji polonistycznej 49

Danuta Bula

Przez działania twórcze do uczestnictwa w kulturze 61

W stronę literatury...

Krystyna Koziółek

Dotyk litery 77

Ewa Jaskółowa	
Poetyckie reinterpretacje. Co zrobić z Lotem, jego żoną i córkami?	87
Magdalena Ochwat	
Nadzieja dla Judasza, czyli od postaci biblijnej do relacji chrześcijańsko-żydowskich	99
Krystyna Heska-Kwaśniewicz	
Katowice. Szkic do literackiego portretu miasta (rekonesans badawczy)	109
Stefan Zabierowski	
O lekturze <i>Zielonej Gęsi</i>	127
Elżbieta Dutka	
Rupaki dorastają..., czyli o relacjach między dziecięcymi lekturami a interpretacją poezji współczesnej w kontekście kształcenia literackiego w liceum	143
Zofia Adamczykowa	
Sięgnijmy w edukacji po nieznanne. (O bajce Bernarda Świerczyny)	157
Małgorzata Wójcik-Dudek	
Z westybulu do piwnic, czyli o poszukiwaniu „swojości” w szkole	171
Ewa Ogłóza	
Antonimia w podręczniku i <i>Dzbanek do herbaty</i> Hansa Christiana Andersena	183
Karolina Jędrych	
Magia dziecięcej wyobraźni w dylogii o Karolci Marii Krüger . .	195
Barbara Pytlos	
Rodzina i dom rodzinny jako istotne wartości w twórczości Ewy Nowak	207

Ścieżki językowe...

Halina Wiśniewska	
Zanikanie w szkole wiedzy o historyczności języka polskiego . .	221
Daniela Dylus	
<i>Droga do nieba dla dzieci...</i> jako podręcznik i przewodnik po ścieżkach życia. Funkcja dydaktyczna w modlitewniku ks. Ludwika Skowronka	233
Edward Polański	
Kilka uwag krytycznych na temat łącznej pisowni cząstki <i>by</i> ze spójnikami i z partykułami	245

Diana Jagodzińska	
Szkoła w języku, we wspomnieniach i w paragrafach	259
Jadwiga Kowalikowa	
Wiecznie aktualne problemy dydaktyki języka polskiego	271
Marta Szymańska	
O wykorzystaniu badań nad mózgiem w dydaktyce szkolnej	291
Aldona Skudrzyk	
Porozumienie czy kontaktowanie się?	301
Agnieszka Rypel	
Język pisany w szkole — między kreatywnością a schematem	311
Aleksandra Zok-Smoła	
O sposobach wprowadzania wiedzy językowej w podręcznikach szkolnych dawniej i dziś	323
Krystyna Gąsiorek	
Rozumienie przez dzieci dziewięcioletnie wybranych związków frazeologicznych z nazwami części ciała	335
Marta Kubarek	
Językowy obraz czasu — na podstawie definicji uczennic szkół podstawowych	349
Bernadeta Niesporek-Szamburska	
O metatekście w blogach pisanych przez młodzież gimnazjalną	363
Urszula Kopec	
Od odrzucenia do miłości. O różnych sposobach komunikowania uczuć na podstawie lektury pt. <i>Poczwarka</i> Doroty Terakowskiej	377
Emilia Czarnota	
O potrzebie pracy z gimnazjalistami nad znajomością znaczeń wyrazów i związków frazeologicznych (na przykładzie leksyki i frazeologii z zakresu nazw cech osobowości)	389
Maria Waclawek	
Zainteresowania DZIEWCZYNY dawniej i dziś — na podstawie wypowiedzi młodzieży	401
Małgorzata Karwatowska	
<i>Żart, kawał, ubaw, wygłup, chryja</i> , czyli <i>dowcip</i> w skojarzeniach studentów	417
Anna Guzy	
Jakość emisji głosu przyszlých nauczycieli	427

Regina Pawłowska	
Język ogólnonarodowy a regionalny w kulturze i w nauczaniu (wybrane problemy)	441
Bożena Czastka-Szymon	
O rzetelność, prawdę i odpowiedzialność w opracowaniach naukowych i popularnonaukowych (na przykładzie spraw śląskich) . .	453
Danuta Krzyżyk	
W poszukiwaniu mądrości życia — refleksje wokół myśli Janusza Korczaka o szkole, pracy i języku	473
Noty o Autorach	487

Redaktor Małgorzata Pogłódek
Projektant okładki i stron działowych Anna Krasnodębska-Okreglicka
Redaktor techniczny Barbara Arenhövel
Korektor Aleksandra Zok-Smoła
Łamanie Edward Wilk

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-268-0
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-269-7
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 31,0. Ark. wyd. 33,5.
Papier Alto 90 g/m², vol. 1.5 Cena 70 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

nie
lu + ty
le, etc
kardie
ryś i die-
fity
elone
pec' ucdny
paprone
e bolue -
m dn -
duo jest
to
i, etc
Czech
ege
sycholo-
er ludz

Więcej o książce

CENA 70 ZŁ | ISSN 0208-6336
(+ VAT) | ISBN 978-83-8012-269-7

Językowe, literackie i kulturowe ścieżki edukacji polonistycznej (tradycja i współczesność)

